



PROF. DR. ÖZDEMİR AKTAN

# “Sürekli doğruyu savunmak ve bunun için mücadele etmek gerek”

Röportaj: Süheyla Ekemen

Hekim Sözü'nün bu sayıdaki konusu Türk Tabipleri Birliği. Hem meslek örgütümüz İstanbul Tabip Odası'nın hem de Türk Tabipleri Birliği'nin Başkanlığını yapmış Prof. Dr. Özdemir Aktan ile TTB'yi konuştuk.

Özdemir Hocam sizinle bu sayı dosya konumuz olan Türk Tabipleri Birliği'ni (TTB) konuşmak istiyorum. Savaş Köprüleri Vurur kitabınızda İstanbul Tabip Odası (İTO) ve TTB

Dr., Hekim Sözü Yayın Kurulu Üyesi

anılarınızdan söz ediyorsunuz. Neden böyle bir kitap yazma ihtiyacı duydu-  
nuz?

Şimdi birkaç nedeni var. En temel nedeni Türkiye'de maalesef anı yazma alışkanlığı çok zayıf. Anı kitabı yok.

Niye yazmazlar, tembelliklerinden mi, bizim bir göçebe toplum olmaktan kurtulamamış olmamızdan mı bilmiyorum, ama yok. Aynı sorunun İTO ve TTB'de de olduğunu gördüm. Üstelikte İTO ve TTB olarak birçok



önemli olayın göbeğinde yer aldık. 2006-2010 yılları arasında İTO Başkanlığı yaptığım dönemde en önemli olay Ergenekon davalarıydı, Cumhuriyet mitingleriydi. Bizim yazdığımız raporlar vardı Ergenekon'la ilgili. Bunların bir şekilde kağıda dökülmesi gerekir diye düşündüm. Çünkü bir süre sonra bunlar unutuluyor, dolayısıyla böyle bir ihtiyaçtan ve de fayda sağlayacağı düşüncesinden yazıldı kitap.

**E**linize sağlık Hocam. Çok güzel, akıcı, samimi bir yazım diliniz var. Kitaplarınızı zevkle, ilgiyle okuduk, okuyoruz. İTO ve TTB'nin tarihi ile de ilgili pek çok şey öğrendik. Sizin için iyi hekimlik, etik değerler ne ifade ediyor?

Bu pazar T-24'de çıkacak olan yazımın başlığı 'Hekimler yasalara uymak zorunda mıdır?'. Şimdi diyebilirsin ki bu ne biçim soru, yani tabi ki uymak zorundadır. Bende "Hayır, her yasaya uymak zorunda değildir" diye başlayan, yaşadığımız olaylardan örnekler vererek bir yazı yazdım. Söylemeye çalıştığım şu; iyi hekimliğin birçok boyu-

tu var. İyi hekimlik tabi ki ilk önce iyi bir tıbbi bilgi gerektiriyor, bu konuda tartışacak bir şey yok. Ama ondan sonra da iyi hekimlik dendiğinde hekimlik değerlerinin korunması geliyor. Bunun içine o kadar çok faktör giriyor ki. Bunlardan birincisi hastayla olan iletişim, hastanın sorunlarını dinleme, onları çözmeye çalışma bunda da tartışacak bir nokta yok. Şimdi sistem aksini yapmak için hekimleri zorluyor. İşte buna karşı çıkacak hekimler iyi hekim olarak nitelenir. Zaten İTO ve TTB'nin kıymetli olmasının nedenlerinden birisi de bu. Yani sürekli doğruyu savunmak ve bunun için mücadele etmek gerektiğini anlatmaya çalışmak. Uluslararası kabul edilen bir takım sözleşmeler ve bir takım etik kurallar var. İyi hekim bence bunları sonuna kadar uygulayan insandır. Edirne'deki adli tıp hocası mesela. Bizim yasalar diyor ki; savcı gönderirse sorgusuz sualsiz hastayı muayene edersiniz. Oysa bizim etik değerlerimiz ne diyor; önce hastanın onayını alacaksınız. Yani hasta istemiyorsa bu muayeneyi yapamazsın ve Edirne'deki

hoca da aynen bunu yaptı. Hasta onay vermediği için muayene etmedi. Savcı doktoru mahkemeye verdi. Sonuçta neyse ki mahkeme yasalara göre değil, uluslararası etik sözleşmelere ve bildirgelere göre karar verdi ve arkadaşımız beraat etti. Şimdi bu güzel bir örnek. Uluslararası etik kurallara saygılı olmak, hiçbir şeyden korkmadan yani siyasi otoriteden korkmadan, hukuktan korkmadan doğruyu yapmak, iyi hekimliğin önemli parçalarından biri. Başka bir örnek de biliyorsun tutukluların muayenesi için bir İstanbul Protokolü var.

İstanbul Protokolü net bir şekilde diyor ki; bu hastalar da diğer hastalar gibi aynı haklara sahiptir. Hasta bilgisinin hastayla hekim arasında kalması, hastanın mahremiyetine saygı gösterilmesi gerekir. Türkiye'nin birçok yerinde birçok meslektaşımız İstanbul protokolüne uyulmadığı için muayene etmeyi ret ettiler. Ve bu arkadaşlar da dava edildi. Sonrasında hepsi beraat etti. Bunlar tabi sadece birkaç örnek. Mesela bizim yasa diyor ki; devletin örgüt üyesi diye tanımladığı birisini eğer muayene edersen hapis cezası alırsın. Oysa bizim uluslararası etik kurallar ne diyor: hiç bir ayırım gözetmeksizin her hastanın ihtiyacı neyse onu yerine getirin.

**H**ocam burada bir parantez açmak istiyorum. Siz hekim arkadaşlarımızın bu etik değerleri bildiğini düşünüyor musunuz? Uygulamayı bir yana bırakıyorum, korkuyor da olabilirler tabi ama gerçekten uluslararası etik kuralları sizce biliyorlar mı?

Çok önemli bir noktaya dokundun. Yok. Çünkü bilmiyorlar. Şöyle söyleyeyim; sonuçta ben okulu bitirdiğim zaman yasalardan tamamen bihaberdim. İTO'da üç dönem Onur Kurlunda çalıştım, aşağı yukarı bir üç sene de Adli Tıp Kurumu Birinci İhtisas Kurulunda görev yaptım. Özellikle şunu söyleyebilirim; kötü niyetli doktor görmedim desem yeridir. Ama yasaları bilmediği için başı derde giren çok hekim gördüm. Hem yasalar hem de bu etik kurallar maalesef bilinmiyor. Onun için tabip odasında intörn



toplantılarına devam ediyoruz. Onlara adli tıp derslerinizi lütfen daha iyi dinleyin diyoruz. Adli tıp hem yasa konusunda hem de etik kurallar hakkında bilgi veriyor. Tıp eğitimi ne yazık ki hekimlere bu konuda yeterli eğitimi veremiyor. Öyle olunca da bu işi bilmeden başlıyorlar meslek hayatlarına. Ama neyse ki İTO var, TTB var.

*İyi hekimlik ve etik değerlerle ilgili eğitim açığını İTO ve TTB kapatıyor, değil mi hocam?*

Evet, bu açığı Odayla kapatmaya çalışıyoruz.

*Hocam TTB' ye yönelik son günlerde ciddi saldırılar var ama hervalde TTB belirli dönemlerde hep bu saldırılara mubatap kaldı. Belki siyasi erkin sıkıştığı noktada hep yaptığı bir şey bu. Siz nasıl yorumluyorsunuz, TTB'ne saldırıları değerlendir misiniz?*

Öyle bir dönemden geçiyoruz ki, mevcut hükümet herhangi bir aykırı sese tahammül edemiyor. Dolayısıyla TTB'ni de hedefe koymuş vaziyette. Ama bunun çok fazla bir şey değişti-receğini zannetmiyorum. Çünkü bu TTB'nin ilk kez karşılaştığı bir durum değil. Biraz eskiye dönersek 1980 darbesinden sonra TTB Nusret Fişek başkanlığında idam cezasının kaldırılması için yola çıktı. Ve hatta o zaman birçok insan hatırlamaz şöyle bir şey söz konusuydu; kişi infaz edilmeden önce bir doktorun muayene etmesi ve kişinin sağlıklı olduğunu belirtilmesi gerekiyordu. Hekimin 'Sağlıklı, asabilirsiniz' demesi bekleniyordu. TTB buna şiddetle karşı çıktı ve bunun için de mahkemeye verildi Nusret Fişek ve o zamanki merkez konseyi. Ama ne oldu? Sonuçta beraat ettiler ama yine bir bedel ödendi. Karşılığında ne oldu? Bu uygulama değişti. Çünkü hekimin görevi yaşatmaktır. Hiçbir hekim bir idam cezasında yer alamaz. Hiçbir aşamasında yer alamaz. Bu da bizim Dünya Tabipler Birliği bildirgesinde ve uluslararası etik kurallar içinde çok nettir.

Biraz daha yakına gelirse Gezi direnişi sırasında hekimler o meydanlarda,

revir diye anılan yerlerde insanlara sağlık hizmeti verdiler. Ne için verdiler çünkü o meydanda yaralananlar ya da biber gazına maruz kalanlar devlet hastanelerine gitmek istemiyorlardı. Çünkü devlet hastanelerine gittikleri zaman fişleniyorlardı. Öyle olunca da birilerinin onlara yardım etmesi gerekiyordu. İşte orada da yine hekimler ve İTO ortaya çıktı ve bu yüzden yargılandık. Yani niye siz bu hastalara bakıyorsunuz diye yargılandık. Ama o dava da beraatle sonuçlandı. Üstelikte sonrasında biliyorsun bir yasa çıkarıldı. Bu şekilde hasta bakmaya ceza geldi hem de ciddi iki yıla kadar hapis ve bir de tazminat cezasıyla karşı karşıya kaldı hekimler. Ama tabii iş sadece Gezi direnişi ile bitmiyor, iktidar düşünmüyor ki bir deprem olursa hekimler gitmeyecek mi? Tabii ki gidecekler. Bu herhangi bir izne tabii olabilir mi? Olmaz öyle şey! Ama bunun için de bir mücadele verildi.

Biraz daha yakına gelirse 'Savaş bir halk sağlığı sorunudur' diyen merkez konseyi üyelerimiz hapis cezası aldılar. Bir hekim için bunu söylemekten daha doğal ne olabilir! Ama davalar hala istinaf mahkemesinde bekliyor, sanki demokratik olmayan bir cümle kurulmuş gibi. O hapis cezaları onaylanırsa merkez konsey üyelerimizin hapse girmesi söz konusu... Yani hep bir bedel ödeniyor. Benim sevdiğim sözlerden biri "direnenler her zaman kazanamazlar ama" diyor, "kazananlar hep direnenlerdir"

*Evet, çok güzel bir söz.*

Bu çok gerçekçi; evet her yapılan iş, her yapılan eylem belki bir sonuç vermiyor ama sonuç almak için direnmek şart. Onun için senin soruna dönersek eğer, bu TTB'nin ilk karşılaştığı şey olmayacak bir takım korkutma eylemlerine gidilecek. Mesela Yüksek Onur Kurulu üyemiz Şeyhmus Gökalp'in tutuklanması gibi.

*Evet hocam. Ne yazık ki bu dönem bu tür anti demokratik uygulamalarla da karşı karşıya kalıyoruz.*

İşte bu tür şeyler korkutma amaçlı,

ürkütme amaçlı. Sanki böyle bir takım ataklar gelecekmiş gibi oluyor ama sonuçta TTB her zaman olacak, her zaman da doğruyu söyleyecek. En basitinden şu pandemi süresinde TTB bir kez daha yine haklı çıktı. Bu sağlık sistemi, şehir hastaneleri konusunda da TTB çok şey söyledi, söylediklerinin de hepsi doğru çıktı. TTB'ne saygınlığı kazandıran bu. Doğruyu söylüyor olması. Burada hiç kimse çıkar amaçlı bir iş yapmıyor, hiç kimse buradan bir gelecek beklemiyor, herkes doğru bildiğini yapıyor. Er ya da geç TTB hep haklı çıkmıştır.

*Hocam ben sanki TTB'ye saldırılıyorsa TTB daha güçlü bir noktada olduğu için, diye düşünüyorum. Siz ne dersiniz?*

Kısmen haklısın yani birincisi TTB her zaman güçlüydü. Her zaman TTB'nin

“

İyi hekimlik” için mücadele veren tabip odaları birer okuldur. Bu okullarda kimin öğrenci, kimin öğretmen olduğunun belli olmadığı gibi, buralar kimsenin mezun olamadığı, bitmeyen birer okuldur. Bu okulların her kademesinde binlerce hekim gibi ben de bulundum. 2006-2010 yılları arasında İstanbul Tabip Odası Başkanı olarak görev yaptığım dönemde birçok “tarihi” olaya bizzat içinde yaşayarak tanıklık ettim. Aslında Türkiye’de gelişen olaylara baktığımızda hepimizin tarihe tanıklık ettiğini

söyledikleri saygıyla karşılanırdı, üzerinde durulurdu. Ama şimdi pandemi hepimizin hayatını değiştirdi. Dolayısıyla sağlık zaten insanların hayatında ön planda olan bir şey, salgınla birlikte hakikaten TTB daha güçlendi. Çünkü doğruları söylemekten çekinmeyen ender kuruluşlardan biridir TTB. Aynı şey gezi direnişi sırasında da yaşandı. O zamanda bütün uluslararası haber ajansları rakamları TTB'den alıyordu. Çünkü güvenilir bilgi bir tek TTB'den çıkıyordu. Gezi direnişi sırasında da TTB hedefledi. Sonuçta ne beklenbilir noktasına gelince yıllardan beri bu seçim sistemini bir değiştirme çabaları var. Şimdi TTB kapatılır mı? Hayır kapatılmaz. Gerçi Türkiye'de de olmaz denen şey olabiliyor o kadar da şaşırmamak lazım ama birden fazla tabip odası düşüncesinden uzaklaşılmasını tahmin ediyorum. Çünkü baroda

bunu yapmaya çalıştılar ve başarısız oldular.

*Peki nispi temsil, hocam?*

Evet muhtemelen seçim sistemini değiştirmeye çalışacaklardır. Büyük odaların yani İstanbul'un, Ankara'nın ve İzmir'in delege sayısı fazla olduğu için buralardan ciddi bir güç elde ediyor, muhtemelen buralarda delege sayılarını azaltarak merkezdeki seçimi kendileri için biraz daha kazanılabilir hale getirmeye çalışacaklardır. Ama bunun da çok fazla işe yarayacağını zannetmiyorum. Çünkü hekimler hakikaten ne olduğunu görüyorlar. Mesela İTO seçimlerine bakarsak %70-75 civarında oy alıyor Demokratik Katılım Grubu. Oy verenlerin hepsi siyasi olarak bizim

gözümüzden mi bakıyor dünyaya? Hiç zannetmiyorum. Ama dürüst davranıldığını biliyorlar, hekimlik değerlerini koruduğumuzu biliyorlar, mücadele edeceğimizi biliyorlar; böyle olunca da gelip oylarını veriyorlar. Onun için seçim sistemini değiştirmek de çok şey kaybettirmez diye düşünüyorum. Esas benim korktuğum; Şeyhmus'un başına gelenlerden yola çıkarsak, TTB Yöneticilerini kriminalize ederek bir yola varmak isterler mi? Biraz öyle bir üslup belirleniyor. İnşallah öyle olmaz

*Hekimlerin bu saldırılara karşı tutumu ne olacaktır sizce? TTB'den bir uzaklaşma, kopma olabilir mi?*



Birincisi, sen de biliyorsun İTO ve TTB'nin bir aktivist grubu var. Bir şeyden korkmayan, gerekirse bedel ödemeye hazır olan bir gruptan bahsediyoruz. Tabii ki genel hekim kitlesi böyle değil. Yani ben şunu çok iyi

biliyorum ki o genel hekim kitlesi dediğimiz hekimlerin hepsi İTO'yu ve TTB'yi takip ediyorlar ama işin içine aktif olmak ya da bir şeyler yapmak noktası girdiği zaman öyle bir ortamda yaşıyoruz ki hakikaten korku dağları bekliyor. Bu yabana atılır bir şey değil. Kıdemli, mesleğinde ilerlemiş olan birisinin korkusu daha az olabilir benim gibi. Ama şimdi gencecik bir hekimi düşündüğün zaman öyle şeyler yapıyorlar ki hiç çekinmeden, gençlerin bütün geleceğini karartabiliyorlar. Yine de bütün engellemelere rağmen TTB iyi hekimliğin, etik değerlerin koruyucusu olmuştur. Her türlü baskıya rağmen hep direnmiştir, hep doğruyu söylemiştir, hep haklı çıkmıştır. Bundan sonra da böyle olacaktır.

*Çok teşekkür ederiz söyleşimize katıldığınız için. Son bir söz hocam.*

TTB öncülüğünde iyi hekimlik için mücadeleye devam!

ama kolay da unuttuğumuzu görüyoruz. Kimi zaman eğlenceli, çoğunlukla düşündürücü, acıtıcı ve korkutucu olayları/ gelişmeleri yazıya dökerken bir boşluğu doldur-

mayı hedefledim. Bizim gibi, yazma geleneği cılız olduğu için belleği zayıf toplumlarda anıların kaleme alınmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

